

Справа «Езех і Коннорс проти Сполученого Королівства» (Ezeh and Connors v. the United Kingdom)

У рішенні, ухваленому 9 жовтня 2003 року у справі *«Езех і Коннорс проти Сполученого Королівства»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч. 3 ст. 6 Конвенції щодо права захищати себе особисто чи використовувати правову допомогу захисника, обраного на власний розсуд.

Суд також постановив, що сам факт визнання правопорушення становить достатню компенсацію моральної шкоди. Суд призначив сплатити заявникам 44 000 євро у відшкодування судових витрат із вирахуванням із цієї суми 4 294 євро, вже наданих Радою Європи як юридична допомога.

Обставини справи

Обидва заявники є громадянами Сполученого Королівства. П. Окечуків Езех народився 1967 року, п. Лоренс Коннорс – 1954 року. Обидва заявники відбувають зараз покарання в одній із в'язниць Сполученого Королівства.

Під час відбування заявниками відповідних термінів ув'язнення їх було звинувачено у вчиненні дисциплінарних правопорушень за порушення діючих у в'язниці правил внутрішнього розпорядку. П. Езеха було звинувачено у використанні погрозливих висловлювань, а п. Коннорса – у вчиненні нападу на працівника в'язниці. Поки що є невирішеним питання про те, чи зазначені правопорушення мають свої аналоги у нормах національного кримінального права. Клопотання заявників про надання їм дозволу запросити адвоката для слухання їхніх справ, що проходили у в'язниці, були відхилені начальником в'язниці.

За наслідками згаданих слухань обох заявників було визнано винними. П. Езеху було призначено покарання у вигляді додаткового затримання строком на сорок днів, а п. Коннорсу – таке ж покарання строком на сім днів. Відповідно до внутрішніх правил, максимальна можлива міра покарання за вказані правопорушення становить 42 дні додаткового затримання.

Згодом заявникам було відмовлено у судовому перегляді зазначених рішень щодо них.

Зміст рішення Суду

Покликаючись на ст. 6 Конвенції, заявники стверджували, що їм було відмовлено у можливості використовувати правову допомогу захисника під час слухання їхніх справ начальником в'язниці.

Вирішуючи питання про те, чи у справах заявників йшлося про кримінальні правопорушення у сенсі ст. 6 Конвенції, Суд відзначив, що спосіб кваліфікації правопорушення за національним правом не був визначальним для Суду, оскільки передусім потрібно було зважати на саму природу правопорушення та на ступінь суворості покарання, що було передбачене за його вчинення. Окрім того, Суд вказав, що слід зважати на те, що розгляд справ на національному рівні мав місце в умовах спеціального режиму в'язниці.

Зважаючи на цю обставину, Суд відхилив аргумент Уряду стосовно того, що скасування повноважень начальників в'язниць призначати як покарання додатковий строк ув'язнення істотно підірвало б внутрішню дисципліну у в'язницях. Суд зауважив, що Уряд не пояснив належним чином, чому перелік інших можливих санкцій, який до того ж був значно розширений від часу першої редакції відповідного закону, не можна вважати достатнім механізмом для підтримання ефективності дисциплінарної системи в'язниць. Також, на думку Суду, Уряд не довів переконливо, що інтерес у забезпеченні внутрішньої дисципліни у в'язницях Шотландії, де застосування покарання у вигляді призначення додаткового терміну ув'язнення було призупинено на законодавчому рівні, відрізняється від відповідних цілей в Англії та Уельсі.

Оцінюючи природу правопорушень, Суд зауважив, що їхнім суб'єктом могли бути лише засуджені, а не звичайні громадяни. Суд також зазначив, що можливість застосування

однакових видів покарання за вчинення певних кримінально-караних діянь, а також тих діянь, які визнаються національним правом дисциплінарними правопорушеннями, давав підстави для висновку про те, що природа таких діянь мала «змішаний» кримінально-дисциплінарний характер. Більше того, призначення додаткового терміну ув'язнення могло мати місце лише після встановлення винності особи і мало за мету покарання особи, що вчинила відповідне правопорушення, а також утримання цієї особи й інших від можливого вчинення таких діянь у майбутньому. Зазначені обставини дають підстави припустити, що діянням, про які йдеться, не властивий винятково дисциплінарний характер.

Суд взяв до уваги те, що застосування згаданих санкцій ґрунтувалось на законі. Проте наслідком застосування додаткового терміну ув'язнення, яке до того ж зовсім не було пов'язане з первинним засудженням, було те, що покарані таким чином особи повинні були залишатись у в'язниці довше, аніж це було передбачено первинним судовим вироком щодо них. Тому Суд постановив, що застосування додаткових днів ув'язнення начальником в'язниці становить за своєю суттю нове позбавлення волі, яке має за мету покарати особу за вчинене вже після встановлення її вини у скоєнні злочину.

Суд вказав, що з огляду на застосування до засуджених покарання у вигляді позбавлення волі, як це було визнано вище, можна припустити, що вони понесли кримінальну відповідальність. Максимально можливий строк додаткового затримання становив 42 дні. Заявникам було призначено 40 і 7 днів відповідно, проте ці терміни не слід вважати незначними для визнання саме кримінальної природи відповідальності. Відтак Суд постановив, що звинувачення заявника мало кримінальний характер і ст. 6 Конвенції підлягала застосуванню.

Велика палата Суду погодилась з аргументацією рішення Палати семи суддів у тому, що відмова начальника у дозволі заявникам скористатись правовою допомогою захисника під час слухання їхніх справ у в'язниці була порушенням ч. 3 «с» ст. 6 Конвенції.

Суд також постановив, що не було необхідності розглядати скаргу заявників стосовно того, що інтереси правосуддя вимагали, аби заявникам у згаданій справі було надано безкоштовну юридичну допомогу.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.